

GALDE-ERANTZUNAK

MAIZPIDE EUSKALTEGIA. LAZKAO. Gipuzkoa

Gasteizen, 2000ko martxoaren 27an

Maizpide euskaltegiko irakasleak, agur:

Berriki jaso dugu zuen galdera bat adlatiboko sintagma baten gainean:

Beasaindik hiru kilometrora dago Ataun

ala

Beasaindik hiru kilometrotara dago Ataun

Euskaltzaindiak adlatiboaren erabilera horri buruz ez du orain arte araurik eman; *-ko* atzizkiarena da erabaki den bakarra zenbatzailedun sintagmetan (*hiru kilometroko bidea, bi urteko haurra*, eta abar). Inesiboarena, berriz, bidean da (*lau urtean bizi izan da Afrikan ...*).

Horrezaz gain, jakinarazi nahi dizuegu hegoaldeko literatur tradizioko erabileran *-ta-* gabeak izan duela ia erabateko nagusitasuna (*Beasaindik hiru kilometrora*).

Iparaldeko hizkeretan, berriz, ez dute adlatiboa erabiltzen era horretako egituretan (inesiboa gehiago). Hala ere, haietan mugagabea hegoaldean baino gehixeago erabiltzen dela dirudi leku-denborazko kasu-marka duten zenbatzailedun sintagmetan. Horregatik eta azken urteotan hedatua izan den erabilerak *-ta-* duena izan delako, ez zaigu iruditzen baztertzeko egitura denik hori ere.

Beraz, goiko bi egiturak, hegoaldean nagusi den *-ta-* gabea eta iparraldean eta azken urteetako euskararen erabili izan den *-ta-* duna, biak, ontzat ematen ditu Gramatika batzordeak. Hegoaldeko erabilerarako, ordea, *-ta-* gabeak dirudi arruntagoa.

Eranskin gisa literatur tradizioko lekukotasun batzuk bildu dizkizuegu.

Zuen galderari erantzun egokia eman diogulakoan, hurrengo batera arte.

Jesus Mari Makatzaga,

Gramatika batzordeko idazkaria

Eranskina: *Orotariko Euskal Hiztegiako* adibideak

Beasaindik hiru kilometrora dago Ataun / hiru kilometrotara ...

OHARRA: autoreen eta liburuen laburdurak OEH-koak dira

10 Metrotara: 2 adibide	10 Metrora: 21 adibide
10 Kilometrotara: 0	10 Kilometrora: 6 adibide
10 Zentimetrotara: 0	10 Zentimetrora: 12 adibide

Zenbatzailea + metrotara: 2 adibide

Or QA - 50: 500 metrotara zegon

Or QA - 52: Nork esan, itxasotik iru milla metrotara oinbeste ur

Zenbatzailea + metrora: 21

Fir - 145: Gure gizon biozduak bi suen artean zauden, urbilena, ustez azpikoa 25 bat metrora, gañekoa ere eken ondotik gordeka baño urbiltzenago

Uzt Noiz - 25: Lurretik eun metrora zaigun aldamiyo bat ageri, bitatik batek saltatu bear, badira milla komeri, ta, *Xalbador, zu eroritzeak pena ematen dit neri, bitatikan bat erortzekotan naiago det nik erori

JAIraz Bizia - 44: Gero, ibaitik amabost metrora, lenengo etxeak; erdin bat bi bizitzakoa, aldamenetan bat urdiña, bestea gorria eta beste amaika orizkak, denak bizitza bakarrekoak

Uzt Sas - 163: Autobusa an arkitutzen zan goiko arkaitzari lotua, sokak autsi ta ark jarri zuan bere biziko lutua; amasei lagun zitun barrenan da urak menderatua, *Iraetatik berreun metrora txikituta billatua

NEtx LBB - 123: Bein, gazte lotsagabe batzuek bien artean zeramaten tarteak neurtu zuten, eta beti, gutxienez, bata besteagandik pare bat metrora alderaturik ibiltzen ziran bidean

Osk Kurl - 161: Ehun metrotik ehun metrora, zathi bat faltatzen zitzaion harresi huni

Ugalde Iltz - 66: Guardiazibillen ataditik eun bat metrora *Xarobeneko taberna zegoan, plaza aurrean

Salav - 10: *Elbitxuri, *Errenteritik kanposantuko kamiyoan gora *Asti-garragako benteta-aldera goazela, erritik iru bat kilometrora eta kamiyotik ezkerretara lareun bat metrora dago

Salav - 12: Etxetik irureun metrora bezela zegoan erreka arropak garbitzeko eta ganadua edateko, eta erreka onen inguruan Ama-Birjiñ iturri bat zegoan, oso ur ederra zuana, eta emendik artzen genduan etxerako bear zana

Salav - 13: (...) erreka baño goragotik mendi-egaletik ateratzen da ura; beste leku batzuetan berriz errekatik besteun metrora berdin egon leike iturri au

Salav - 18: *Errenteriko erritik zortzireun bat metrora, *Papelera *Española'ren atze-aldetik, tren-bidearen ondoan, zegoan etxe bat bi bizitzakoa, toki mospel xamarrean, mendi baten beko sakonean, eguzkiak gutxi jotzen zuala

Salav - 18: Bizitza oietan bizi ziran bi famili, eta etxe onen ondoan amar bat metrora zegoan beste etxe zar aundi bat, aspaldian utsik zegoana, eta gure ama zanak etxe artara joateko modua egin zuan, gaxo zeukan bere senarra eta familiarekin

Salav - 36: Etxe ontatik berrogei bat metrora, *Donosti aldera, kamiyoaren eskubitik dago beste baserri-etxe bat, *Mantulene izena duana, gaur *Juan-Marienea, eta ukullua eta ganaduak emen idukitzen zituzten

Salav - 97: Gure soldadu gallego bat eta ni antxen geunden ixil-ixilik trinxeran, eta gu geunden tokitik berrogei bat metrora, arkaitz baten atzean gordeta, an zeuden iru kontrario, bat fusil-ametralladorekin eta beste biak fusilakin ederki armatuta

Munita - 45: Ugari xamar badago, zuzena etortzen da, ta ogei ta amarretik berrogei metrora luzatzen

Munita - 59: Lur gizona bada ta aize-babesa, bi metrotik bi metrora neurri ona dezu

Munita - 69: Begira, esan zitzaion bere jabeari, azpigarria nai badezu edo, azpigarria galdu bildur bazera piñua sartuta, jarri errenkadak beti gora ogei metrotik ogei metrora; eta piñu landareak iru metrotik iru metrora

Munita - 69: Gañera goenean, erdi-erdian bat edo bi, eta barren aldean zearka errenkadak, guzietan landarea gutxienez beti iru metrotik iru metrora

Munita - 72: Zuretan, ondotik 19 metrora bitartean, amabi metro ta zortzireun da larogei ta zortzi zentimetro kubiko dauzka; ta gerriak buruko adar eta guzi, amalau metro ta eun da larogei ta bederatzi zentimetro kubiko

Munita - 89: Itxasgain milla ta seireunetik bi milla ta irureun metrora zuaitz auctatik sail aundiak argitzen omen dira

Or QA - 52: 200 metrora omen zegon, aski goian; baña goi artatik oso beian ageri zaigun, gau-argiz beterik, arratseko beratziak inguruan

Zaitegi, Platon: Oraingo Kaire uritik eta antxinako Menfis ziarretik lauz-pabost kilometrora zegoen.

Zenbatzailea + kilometrora: 5 adibide

Anab Aprika - 61: Emendik bost kilometrora dagoan qq edo alda-toki bateraño eramango zaituztela; an, bederik, gau guztian etzanda egon zindezke

Goñi - 13: Zegoan erritik eun bat kilometrora *Monserrat antzeko mendi-mordo agiri zan *Chiujusshan izena omen zuan, alegia Bederatzi loreetako mendia ango izkeraz, ta toki santutzat omen zeukaten angotarrak

Salav - 10: *Elbitxuri, *Errenteritik kanposantuko kamiyoan gora *Astigarragako benteta-aldera goazela, erritik iru bat kilometrora eta kamiyotik ezkerretara lareun bat metrora dago

Bilbao IpuiB - 221: Urrengo egunean, beste iru-lau baserritar lagun artuta, amabost kilometrora egoan erri bateko eriara joan bear ebala otu yakon gure *Praisuri

Or QA - 49: Illabete egin nenunan andik 72 kilometrora, *Berraondon, adiskide batzuekin

Zenbatzailea + zentimetrora: 12 adibide

Munita - 43: Berrogei metro artzen ditu eta ondotik metro ta ogei zentimetrora bost metro inguruz

Munita - 44: Beste aritzaren antzera, toki onean berrogei metro artzen ditu, eta ondoan, metro ta ogei zentimetrora, bost-sei metro inguruz

Munita - 59: Zulo bakoitzak 30 zentimetrotik 40 zentimetrora bear ditu zabal eta beste ainbeste sakon

Munita - 64: Orain berrogei urte-inguru da aldaketak asi zirala; ta badaude ondotik metro ta ogei zentimetrora, bi metro ta ogei ta lau zentimetro inguruz dauzkatena; eta luzean bai ogei ta amarren bat metro

Munita - 64: Antxe bertan dago beste bat ondotik metro ta ogei ta amar zentimetrora, metro ta larogei ta bost zentimetro inguruz dana; ta luzean berrogei ta sei metro

Munita - 71: Bere larogei ta emezortzi urterekin, gerria bada lodian iru metro ta irurogei ta emezortzi zentimetro, ondotik metro ta ogei zentimetrora;

Munita - 80: Lur onean berrogei a amar metro artzen ditu luzean, eta ondotik metro ta ogei zentimetrora, bost bat metro bai inguruz

Munita - 80: Izai ori berrogei ta lau metro luze bada; ondotik metro ta ogei zentimetrora, iru metro ta erdi bada inguruz; bere zura amabi metro kubiko ta erdi

Munita - 82: Luzean baditu emezortzi metro ta ondotik metro ta ogei zentimetrora, metro ta irurogei ta bederatzi zentimetro inguruz

Munita - 84: Bata, ondotik metro ta berrogei zentimetrora, lau metro ta erdi bada inguruz; ta lau metro ta ogei zentimetro bestea

Munita - 85: Emezortzi metro da luzean; eta ondotik metro ta ogei zentimetrora, metro ta ogei ta amar zentimetro inguruz

Munita - 100: Ogeita amazapi urte aldatu zala, 26 metro luze or nunbait da; ondotik metro ta ogeita amar zentimetrora, inguruz, 2,52 metro